

บทที่ 6

การเลือกวัสดุทัศนวัสดุอุปกรณ์

นักทัศนศึกษาหลายคนได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกทัศนวัสดุอุปกรณ์ไว้ ซึ่งมีทั้งข้อที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน แต่ก็พอจะสรุปได้ว่าเกณฑ์ในการเลือกนั้นมีข้อที่ควรพิจารณาใหญ่อยู่สองประการคือ

1. ความสัมพันธ์ของทัศนวัสดุอุปกรณ์กับหลักสูตรและเนื้อหาวิชา จะต้องพิจารณาดังนี้

1.1 เลือกให้เหมาะสมกับระดับชั้น วุฒิภาวะ ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน นอกจากนี้ยังให้ประสบการณ์และยังช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี

1.2 เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่จะสอน เพื่อที่จะให้การสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์

1.3 มีเนื้อหาถูกต้องแน่นอน เป็นความจริง มีคุณค่าทางวิชาการและใช้ประกอบการสอนได้เป็นอย่างดี

1.4 เลือกวัสดุอุปกรณ์ที่มีความยาวพอสมควรและใช้ให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่

2. ความสัมพันธ์ของทัศนวัสดุอุปกรณ์กับคุณภาพทางด้านเทคนิค โดยต้องคำนึงถึง

2.1 ง่ายต่อการถือ น้ำหนักเบา สะดวกสบายในการใช้และคุณภาพการทำงานดี

2.2 ราคาพอสมควรเหมาะสมกับท้องถิ่นและหาสถานที่ซ่อมแซมได้ง่าย

2.3 มีความปลอดภัยในการใช้

นอกจากครูจะรู้จักเกณฑ์ในการเลือกแล้ว ตัวครูเองควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความเข้าใจคุณลักษณะเฉพาะของวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ คือรู้ขอบเขตและประโยชน์ของมัน

2. รู้จักใช้เชื่อมโยงกับประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม
3. รู้จักความสัมพันธ์ของวัสดุอุปกรณ์แต่ละอย่างโดยสามารถใช้ร่วมกันได้
4. รู้จักนักเรียนเป็นอย่างดี
5. มีความเข้าใจที่จะนำเอาวัสดุต่าง ๆ มาประสมประสานกับหลักสูตรที่วางไว้ โดยรู้จักเลือกจัดลำดับและวิธีการของใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของจุดมุ่งหมายและความสนใจของนักเรียน

เท่าที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นเกณฑ์การเลือกสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์โดยทั่วไปซึ่งอาจจะนำมาใช้ในการเลือกสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดหรือโดยเฉพาะเจาะจง ก็อาจใช้หลักเกณฑ์เฉพาะในการเลือก ซึ่งแตกต่างกันไปตามประเภทและชนิดของสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ดังจะได้อีกตัวอย่างไว้บางชนิด เช่น

หลักเกณฑ์เฉพาะสำหรับการเลือกสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ประเภทกราฟฟิก

1. สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ดูสามารถเข้าใจได้หรือไม่เพียงไร
2. ครูสามารถจะเชื่อมโยงความแตกต่างในระหว่างสัญลักษณ์ทางกราฟฟิกที่ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ง่ายเพียงไร
3. วัสดุกราฟฟิกที่ใช้เป็นอุปกรณ์การศึกษามีปริมาณเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับต่าง ๆ หรือไม่
4. คำอธิบายประกอบมีขนาดพอที่จะอ่านได้ชัดเจนในระยะเวลาที่ต้องการหรือไม่
5. ภาพประกอบการแสดงให้เห็นกริยาอาการตามที่เราต้องการหรือไม่

หลักเกณฑ์การเลือกวัสดุอุปกรณ์ประเภทรูปภาพ ฟิล์มสตริปและสไลด์

1. เนื้อเรื่องดีเหมาะสมหรือไม่
2. รายละเอียดถูกต้องหรือไม่
3. ความชัดเจนของภาพและการประกอบภาพเป็นอย่างดีไร
4. ภาพต่าง ๆ ตรงความต้องการในด้านการศึกษาหรือไม่

การเลือกโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์

---

5. ภาพต่าง ๆ จัดมาเป็นชุดหรือไม่
6. มีความต่อเนื่องกันหรือไม่
7. คำอธิบายประกอบภาพชัดเจนดีหรือไม่

หลักเกณฑ์การเลือกวัสดุอุปกรณ์ประเภทหุ่นจำลอง และวัสดุตั้งแสดง

1. โครงสร้างของวัสดุอุปกรณ์มีความแข็งแรงทนทานต่อการใช้หรือไม่
2. ขนาดของวัสดุมีขนาดเหมาะสมหรือไม่
3. ส่วนประกอบของหุ่นจำลองมีความคล้ายของจริงหรือไม่
4. มีรายละเอียดพอเพียงหรือไม่

เกณฑ์วัสดุอุปกรณ์ประเภทเครื่องเสียง

1. เสียงประกอบเหมือนจริงหรือไม่
2. เสียงบรรยายชัดเจนดีหรือไม่
3. ความต่อเนื่องของรายการเป็นที่เข้าใจได้เพียงใด
4. มีความชัดเจนในระหว่างเสียงที่บันทึกเดิมกับเสียงที่บรรยายหรือเสียงเจรจาได้ต่อเนื่องกันหรือไม่

เกณฑ์การเลือกวัสดุอุปกรณ์ประเภทภาพยนตร์และโทรทัศน์

1. ภาพชัดเจนหรือไม่
2. เสียงประกอบหรือเสียงบรรยายชัดเจนดีหรือไม่
3. มีการแสดงเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวที่จะเรียนเพียงพอหรือไม่
4. เนื้อหาและลำดับเรื่องของภาพมีความยาวเหมาะสมหรือไม่
5. การแสดงบทบาทสามารถจะสร้างความเข้าใจหรือสื่อความหมายได้ดีหรือไม่เพียงใด

การเลือกโสตทัศนวัสดุและวิธีสอนในแต่ละบทเรียน

1. เลือกให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการสอน (เพราะไม่มีวิธีสอนและโสตทัศนวัสดุใดที่ใช้ในบทเรียนและนักเรียนทั่วไปได้ดี) โสตทัศนวัสดุแต่ละอย่างย่อมมีจุดมุ่งหมายในตัวมันเอง ดังนั้นครูควรเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียนให้มากที่สุด

2. เลือกสื่อทัศนวัสดุที่ช่วยเร้าความสนใจ
3. เลือกวัสดุที่หาง่าย ราคาถูกแต่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ
4. เลือกให้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
5. เนื้อหาถูกต้อง เชื่อถือได้

สูตรง่าย ๆ สำหรับช่วยในการเลือกสื่อการสอน

1. เลือกให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการสอนว่าจะใช้อะไรหรือทำอะไร การแจกแจงจุดมุ่งหมายของการสอนมาเป็นเชิงพฤติกรรมจะส่งผลต่อการเลือกกรรมวิธีและการจัดกิจกรรมในการเรียน กรรมวิธีการสอนอาจเป็นในรูปของระบบที่ครูคนเดียวสอนนักเรียนที่คนก็ได้ในสภาพเช่นนี้จะเลือกสื่ออะไรมาใช้

2. การเลือกสื่อขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่จัดให้นักเรียนเรียนรู้ เพราะครูต้องทราบว่า

2.1 นักเรียนจะทำอะไร

2.2 ใช้กรรมวิธีทำอะไร

2.3 เลือกสื่อที่เหมาะสมกับงานและกรรมวิธีในการเรียน

3. สำหรับตัวสื่อ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ต้องพิจารณาโดยลักษณะประจำตัวของมันเองในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

3.1 จะต้องสอดคล้องกับวัย ความสนใจและความสามารถที่มีอยู่ต่าง ๆ กันของผู้เรียน

3.2 เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียน

3.3 เลือกให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่เลือกแล้วว่า ประสบการณ์ใดน่าจะใช้สื่อใดจึงจะเหมาะสม

3.4 จะต้องเลือกสื่อที่มีอยู่

3.5 ต้องเลือกสื่อที่ใช้ได้เหมาะสมกับเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก

4. นอกจากนี้เราควรจะได้ศึกษาคุณสมบัติ หน้าที่และประโยชน์ของสื่อเพื่อจะทำให้เกิดความสะดวกสำหรับจะเลือกสื่อ

การเตรียมการใช้โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์

เมื่อครูผู้สอนรู้จักที่จะเลือกใช้โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ แล้วก็ถึงขั้นของการใช้โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ขั้นต่อไปนั่นคือ การเตรียมการใช้ โนแอลและเลนเนิร์ดได้ให้เกณฑ์ในการเตรียมไว้ดังนี้

ก. การเตรียมครูผู้สอน ครูผู้สอนต้องเตรียมแผนการณ้ล่วงหน้าไว้ดังนี้

1. พิจารณาคุณค่าและวัตถุประสงค์ของบทเรียน
2. พิจารณาความต้องการและความสนใจของนักเรียน
3. พิจารณาสິ่ที่เป็นปัญหาในการสอนและการถ่ายทอด
4. พิจารณาริธีใช้และตรวจสอบไว้ล่วงหน้า

ข. การเตรียมผู้เรียน ครูต้องเตรียมนักเรียนโดย

1. อธิบายให้นักเรียนทราบล่วงหน้าว่าจะใช้อุปกรณ์การสอนอะไร เรื่องอะไร เพื่ออะไร ที่ไหนและเมื่อไร

2. ต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้อุปกรณ์
3. อธิบายให้ทราบว่กิจกรรมติดตามผลมีอะไรบ้าง

การเตรียมสถานที่หรือชั้นเรียน ครูผู้สอนควรจะได้เตรียมสถานที่หรือห้องเรียนเพื่อให้สะดวกแก่การใช้วัสดุอุปกรณ์ ควรจะมีการเตรียมดังนี้

1. เตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกที่คู่กับการใช้ เช่น ปลั๊กไฟ
2. จัดที่นั่งของนักเรียนให้เหมาะสม
3. เตรียมการควบคุมแสงหากใช้เครื่องฉาย
4. เตรียมระบบระบายอากาศหากมีการปิดม่าน

การแสดงโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ในชั้นเรียน

หลังจากเตรียมการใช้มาเรียบร้อยแล้วก็ถึงขั้นการแสดงวัสดุอุปกรณ์ในชั้นเรียน ซึ่งมีหลักสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. นำวัสดุอุปกรณ์มาใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้วย
2. ใช้เวลาที่เหมาะสมตามที่กำหนดไว้
3. ให้สังเกตการตอบสนองของผู้เรียน โดยดูจากความสนใจและการตอบคำถาม

การติดตามผลการใช้โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์

ขั้นสุดท้ายของการนำโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์เข้ามาใช้ในห้องเรียนก็คือ ขั้นการติดตามผล ซึ่งมีหลายวิธีด้วยกัน แล้วแต่ครูผู้สอนจะเลือกใช้ให้เหมาะสม เช่น การตอบคำถาม การอภิปราย การค้นคว้าและทำรายงาน การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น